

Draagvlak voor rechtszaak tegen financiële instelling

Rapport I&O Research

In opdracht van Milieudefensie

Colofon

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2024/concept

Datum

januari 2024

Opdrachtgever

Milieudefensie

Auteurs

Asher van der Schelde
Peter Kanne

Copyright

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Ruim zes op tien maken zich zorgen over klimaatverandering	4
Driekwart: beter milieu begint bij grote vervuilende bedrijven	4
Animo voor strengere klimaatmaatregelen voor vervuilende bedrijven	5
Helft pleit voor stoppen met fossiele investeringen, een derde voor investeringsvrijheid	5
Eis Milieudefensie t.a.v. financiële instelling krijgt steun van nipte meerderheid	5
Onderzoeksverantwoording	6
1 Zorgen klimaatverandering	7
1.1 Ruim zes op tien maken zich zorgen	7
1.2 Nederlander kijkt vooral naar bedrijven	8
2 Algemene houding t.o.v. verduurzaming bedrijven	9
2.1 Begint een beter milieu bij grote bedrijven of bij jezelf?	9
2.2 Zes op tien voor strengere maatregelen tegen vervuilende bedrijven	10
2.3 Drie op tien: financiële instellingen mogen zelf weten waar ze in investeren	11
3 Houdingen t.o.v. eis Milieudefensie	12
3.1 Ook bedrijven moeten zich volgens ruime meerderheid aan Parijs houden	12
3.2 Ook meeste PVV-kiezers vinden dat rechter bedrijven moet kunnen dwingen	13
3.3 Eis Milieudefensie door ongeveer helft gesteund	14
4 Onderzoeksverantwoording	17

Samenvatting

Eind november 2023 kondigde Milieudefensie aan een rechtszaak aan te zullen spannen tegen een grote financiële instelling. Milieudefensie liet nog niet weten om welke instelling het gaat. De milieuoorganisatie spant de zaak aan omdat het bedrijf in kwestie investeert in fossiele energie en op die manier bijdraagt aan de wereldwijde CO₂-uitstoot. Milieudefensie wil dat dit bedrijf zich ook houdt aan het Klimaatakkoord van Parijs (doel: 55 procent minder uitstoot in 2030) en probeert dit via de rechter af te dwingen.

Om het draagvlak te meten voor dit soort rechtszaken, en de verduurzaming van (financiële) bedrijven in algemene zin, voerde I&O Research in opdracht van Milieudefensie een opinieonderzoek uit. Dit onderzoek – onder 2.952 Nederlanders van 18 jaar en ouder – liep van 8 tot 11 december, dus kort na de Tweede Kamerverkiezingen 22 november.

Ruim zes op tien maken zich zorgen over klimaatverandering

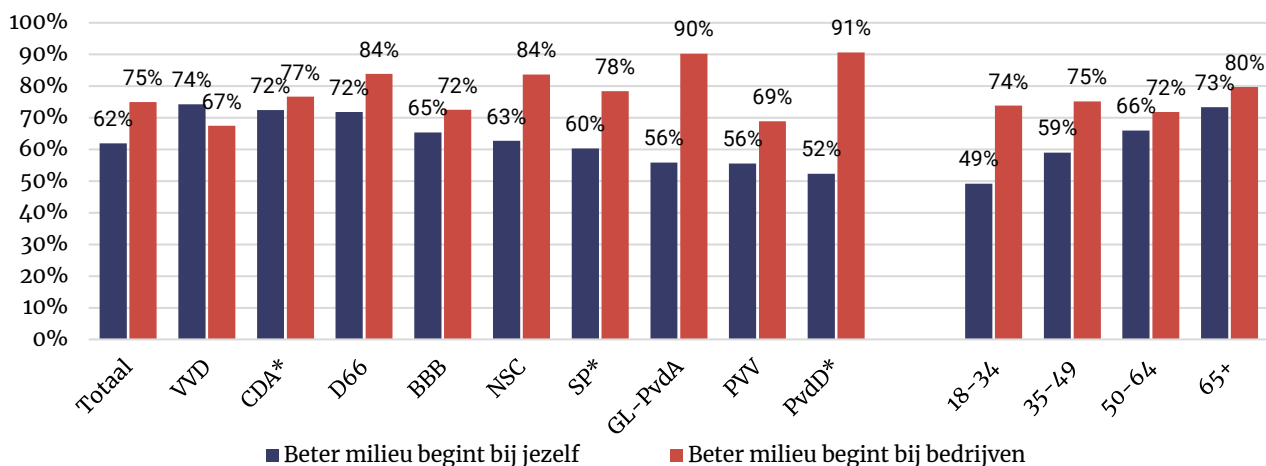
Bijna twee op drie Nederlanders (63%) maken zich veel of enige zorgen over klimaatverandering. Ruim een derde (35%) zegt zich geen of niet zoveel zorgen te maken. Ten opzichte van april 2022 zien we dat het percentage dat zich zorgen maakt is gedaald met negen procentpunt (toen dus 72%). Deze daling vindt plaats bij iedere leeftijdsgroep, maar het sterkst bij jongvolwassenen. In april 2022 maakte 79 procent van deze leeftijdsgroep zich zorgen om klimaatverandering, nu is dat 60 procent.

Driekwart: beter milieu begint bij grote vervuilende bedrijven

De ene helft van de steekproef werd gevraagd in welke mate zij het eens of oneens zijn met de stelling *een beter milieu begint bij jezelf*, de andere helft kreeg de stelling *een beter milieu begint bij grote vervuilende bedrijven* voorgelegd. De eerste stelling kan op instemming rekenen van 62 procent. Driekwart (75%) vindt dat het aan grote bedrijven is om hun uitstoot te verminderen. Iedere kiezersgroep, behalve VVD'ers, wijst vaker naar bedrijven dan naar zichzelf. Jongeren zien het duidelijk minder vaak als eigen verantwoordelijkheid dan anderen, terwijl ze de verantwoordelijkheid ongeveer even veel bij grote bedrijven leggen.

Figuur 0.1: Een beter milieu begint bij jezelf/bij grote vervuilende bedrijven (naar politieke voorkeur en leeftijd)

* uitkomsten kiezers CDA, SP en PvdD zijn indicatief vanwege beperkt aantal waarnemingen (n~40).

Animo voor strengere klimaatmaatregelen voor vervuilende bedrijven

De meeste Nederlanders (60%) zijn van mening dat het nieuwe kabinet met veel strengere regels voor vervuilende bedrijven moet komen.

Onder kiezers van drie van de vier coalitiepartijen die nu in de formatiefase zijn is minder steun dan gemiddeld (VVD 47% eens, 17% oneens), BBB (45% eens, 19% oneens) en PVV (44% eens, 21% oneens). NSC-kiezers zijn juist bovengemiddeld vaak voor strengere regels (70% eens, 6% oneens).

Helpt pleit voor stoppen met fossiele investeringen, een derde voor investeringsvrijheid

De helft (48%) van de Nederlanders vindt dat financiële instellingen zo snel mogelijk moeten stoppen met investeringen in fossiele energie. Achttien procent is het hiermee oneens. Kiezers van linkse en progressieve partijen zijn het vaker dan gemiddeld eens met de stelling (Partij voor de Dieren 84%, GroenLinks-PvdA 83%, D66 78%, SP 69%).

Drie op tien (30%) Nederlanders vinden juist dat financiële instellingen zoals banken, verzekeraars en pensioenfondsen zelf mogen weten waar ze in investeren. Vooral rechtse kiezers vinden dit relatief vaak (VVD 50%, PVV 38%). Dat geldt ook voor Nederlanders die meer dan twee keer modaal verdienen (44%) en ondernemers met personeel (45%).

Eis Milieudefensie t.a.v. financiële instelling krijgt steun van nipte meerderheid

Om de steun voor een dergelijke rechtszaak te meten legden we respondenten de volgende tekst voor:

Onlangs kondigde een Nederlandse milieuorganisatie aan een rechtszaak aan te spannen tegen een groot bedrijf uit de financiële sector. Deze milieuorganisatie spant de rechtszaak aan omdat dit bedrijf investeert in fossiele energie en daarmee een bijdrage levert aan de wereldwijde CO₂-uitstoot. De milieuorganisatie wil dat dit bedrijf zich ook houdt aan het Klimaatakkoord van Parijs. Dat betekent dat het bedrijf in 2030 minstens 55 procent minder CO₂ moet uitstoten.

Omdat Milieudefensie nog niet bekend heeft gemaakt welke instelling ze voor de rechter dagen is dit de respondenten ook niet verteld.

Een nipte meerderheid (54%) kan zich vinden in de eis, terwijl 17 procent het er niet mee eens is. Het zou kunnen dat deze verhoudingen anders zouden liggen als respondenten meer informatie was gegeven over de financiële instelling in kwestie.

Voorstanders vinden dat ook bedrijven steentje moeten bijdragen

Aan degenen met een mening over de eis (zowel de voor- als tegenstanders dus) vroegen we om hun mening te motiveren. Voorstanders (54%) vinden het rechtvaardig dat bedrijven ook hun **steentje bijdragen** aan de verduurzaming. Ze zijn van mening dat de **rekening nu te veel bij de burger** wordt gelegd en vrezen dat er anders niets terecht komt van de aanpak van klimaatverandering. Als we écht wat willen veranderen moeten bedrijven zich aanpassen, zegt men.

“Als grote vervuiler moeten zij ook het meeste ervoor doen en niet zoals nu dat de burger de meeste lasten moet opbrengen.”

Tegenstanders vrezen voor economische schade

Tegenstanders (17% van allen) gebruiken verschillende argumenten om hun weerstand te motiveren. De meeste geven economische argumenten. Gedwongen verduurzaming voor bedrijven zal de **economie schaden** en de prijs zal bovendien worden betaald door de burger middels **hogere prijzen**. Anderen vinden uit **principiële overwegingen** dat een rechter zich niet over dergelijke zaken moet uitspreken (de politiek zou in plaats daarvan met bindende wetgeving moeten komen). Ook stellen tegenstanders dat financiële instellingen **niet direct verantwoordelijk** zijn voor Co2-uitstoot van de bedrijven waar zij in investeren en daarom niet veroordeeld zouden moeten worden. Tot slot is er een kleine groep die **klimaatmaatregelen sowieso onzinnig** vindt.

“De financiële instellingen doen niets strafbaars. Er zijn veel legale dingen slecht. Eerst verbieden dan kan je het pas aanpakken.”

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdagmiddag 8 december tot maandagochtend 11 december. In totaal werkten 2.952 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. De steekproef is grotendeels getrokken in het I&O Research Panel. 102 respondenten met een niet-westerse achtergrond deden mee via Panelclix.

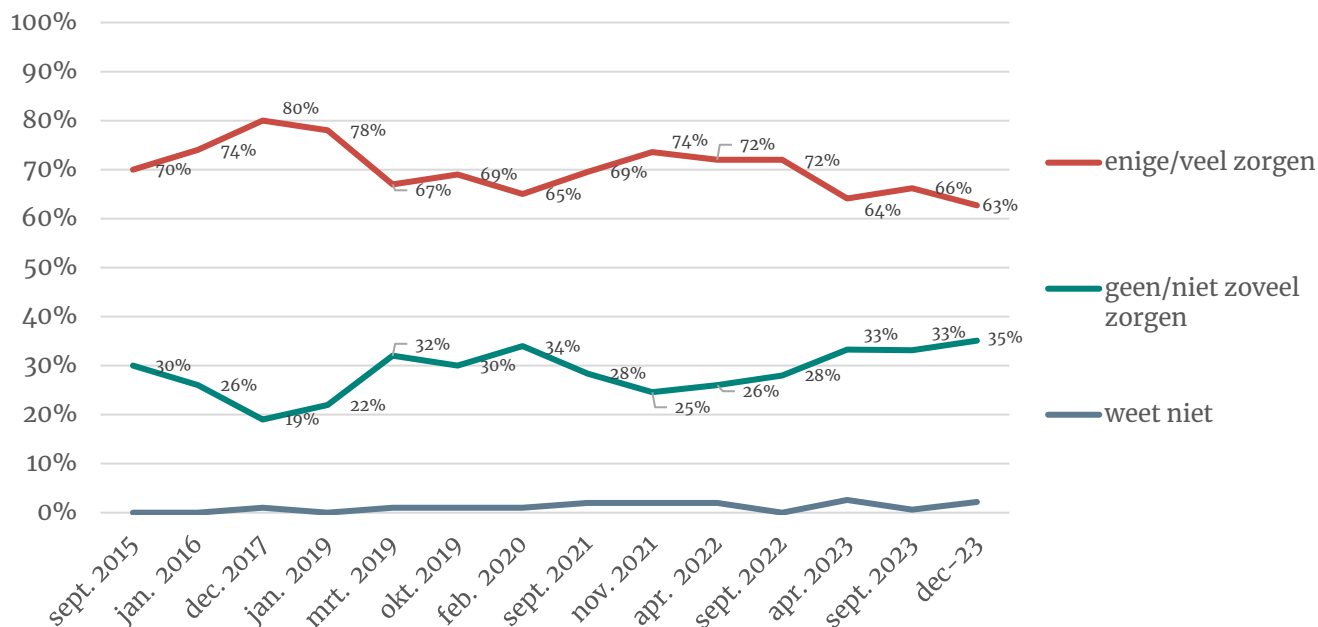
Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in november 2023. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard (CBS). Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

1 Zorgen klimaatverandering

1.1 Ruim zes op tien maken zich zorgen

Het aandeel van de Nederlandse bevolking dat zich enige of veel zorgen om klimaatverandering maakt ligt nu op 63 procent. Ruim een derde (35%) zegt zich geen of niet zoveel zorgen te maken.

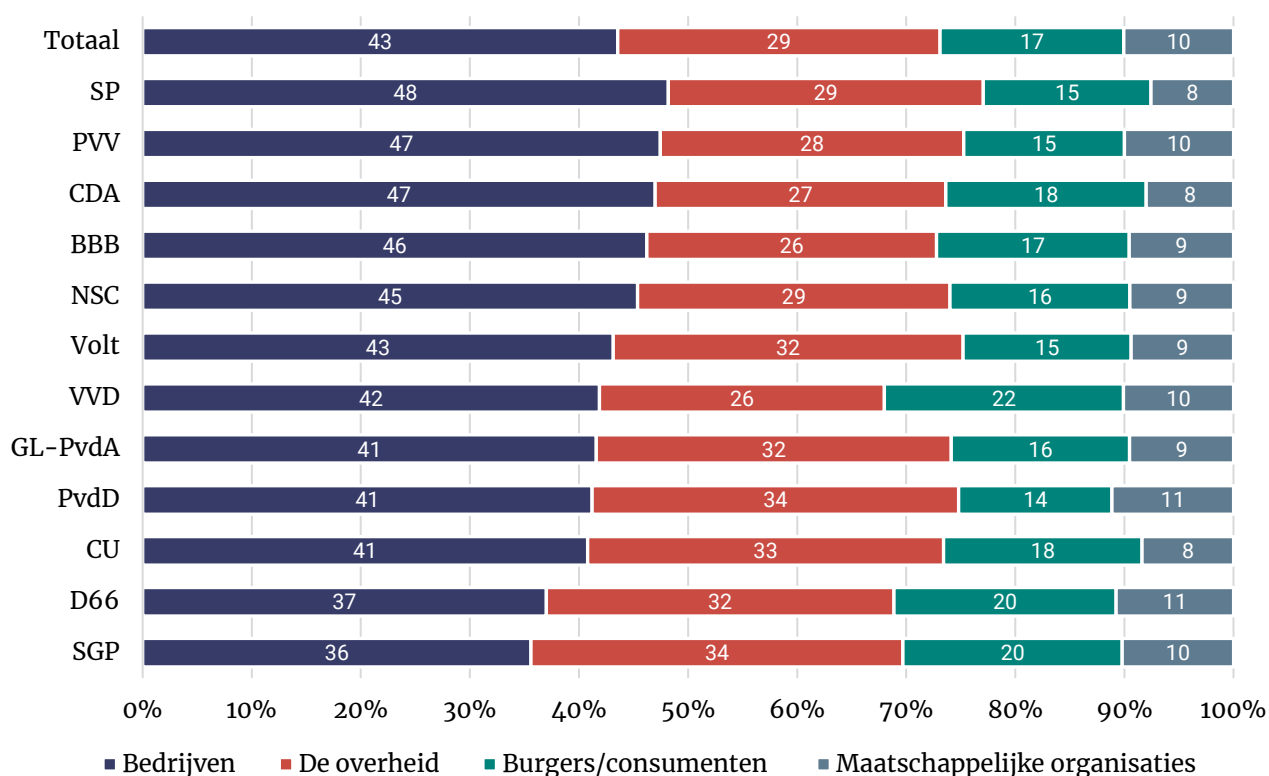
Ten opzichte van april 2022 zien we dat het percentage dat zich zorgen maakt is gedaald met negen procentpunt. De zorgen zijn vooral gedaald onder kiezers van VVD (van 76 naar 67%) en PVV (van 47 naar 37%). Onder iedere leeftijdsgroep zien we een daling in zorgen. Het meest extreem is de daling onder jongvolwassenen tussen de 18 en 34 jaar. In april 2022 maakte 79 procent zich zorgen om klimaatverandering, nu is dat 60 procent.

1.2 Nederlander kijkt vooral naar bedrijven

Als we vragen welke actoren vooral moeten bijdragen aan de strijd tegen klimaatverandering kijkt men vooral naar het bedrijfsleven. Zie krijgen gemiddeld 43 van de 100 'punten'. De overheid volgt daarna (29), terwijl de burger minder vaak kijkt naar zichzelf (17) of maatschappelijke organisaties (10).

De volgorde van actoren is voor iedere kiezersgroep hetzelfde. Men kijkt eerst naar het bedrijfsleven, dan naar de overheid en daarna pas naar burgers/consumenten en maatschappelijke organisaties.

Figuur 1.2: Wie of welke groep zou in Nederland wat u betreft het meeste moeten doen om klimaatverandering tegen te gaan? (u mag 100 punten verdelen)

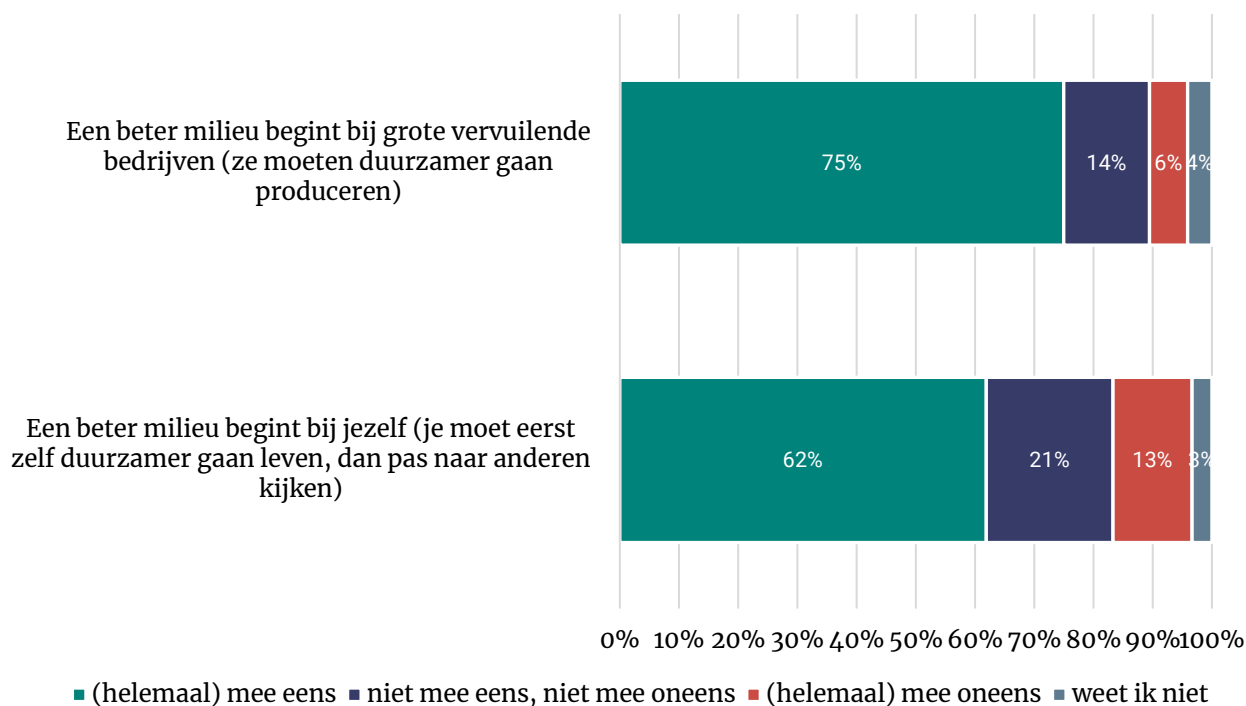
2 Algemene houding t.o.v. verduurzaming bedrijven

2.1 Begint een beter milieu bij grote bedrijven of bij jezelf?

Een welbekende slogan luidt: “een beter milieu begint bij jezelf”. Deze slogan legden we voor aan de helft van de respondenten waarna we hen vroegen in welke mate zij achter dit idee stonden. De andere helft kreeg een andere stelling voorgelegd: “een beter milieu begint bij grote vervuilende bedrijven”.

Die laatste stelling kan rekenen op steun van driekwart van de Nederlandse bevolking. Zes procent is het ermee oneens. Aan de andere kant scharen ook zes op tien (62%) Nederlanders zich achter de andere stelling. Zij zijn van mening dat een beter milieu ‘bij jezelf’ begint. Dertien procent is het oneens met die stelling.

Figuur 3.1: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

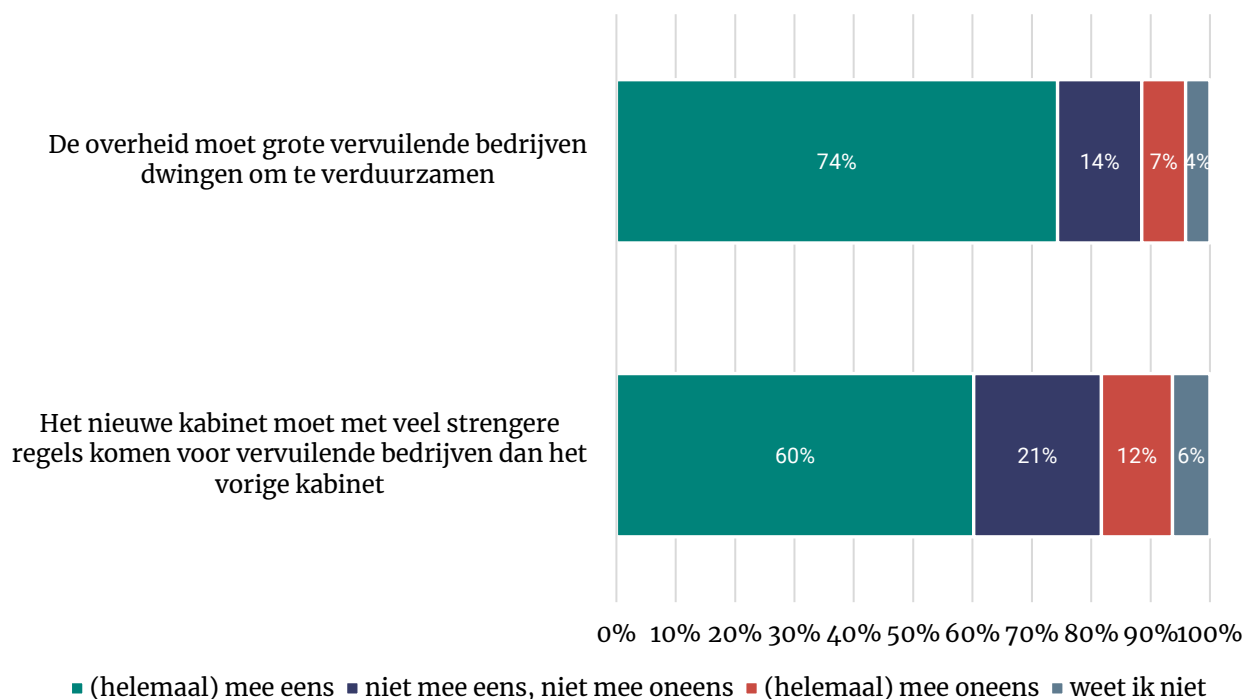

2.2 Zes op tien voor strengere maatregelen tegen vervuilende bedrijven

Drie op de vier Nederlanders vinden dat de overheid grote vervuilende bedrijven moet kunnen dwingen om te verduurzamen. Ook is de meerderheid (60%) van mening dat het nieuwe kabinet met veel strengere regels voor vervuilende bedrijven moet komen.

Onder kiezers van drie van de vier beoogde coalitiepartijen is minder steun dan gemiddeld (VVD 47% eens, 17% oneens), BBB (45% eens, 19% oneens) en PVV (44% eens, 21% oneens). NSC-kiezers zijn juist bovengemiddeld vaak voor strengere regels (70% eens, 6% oneens).

Figuur 3.2: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

2.3 Drie op tien: financiële instellingen mogen zelf weten waar ze in investeren

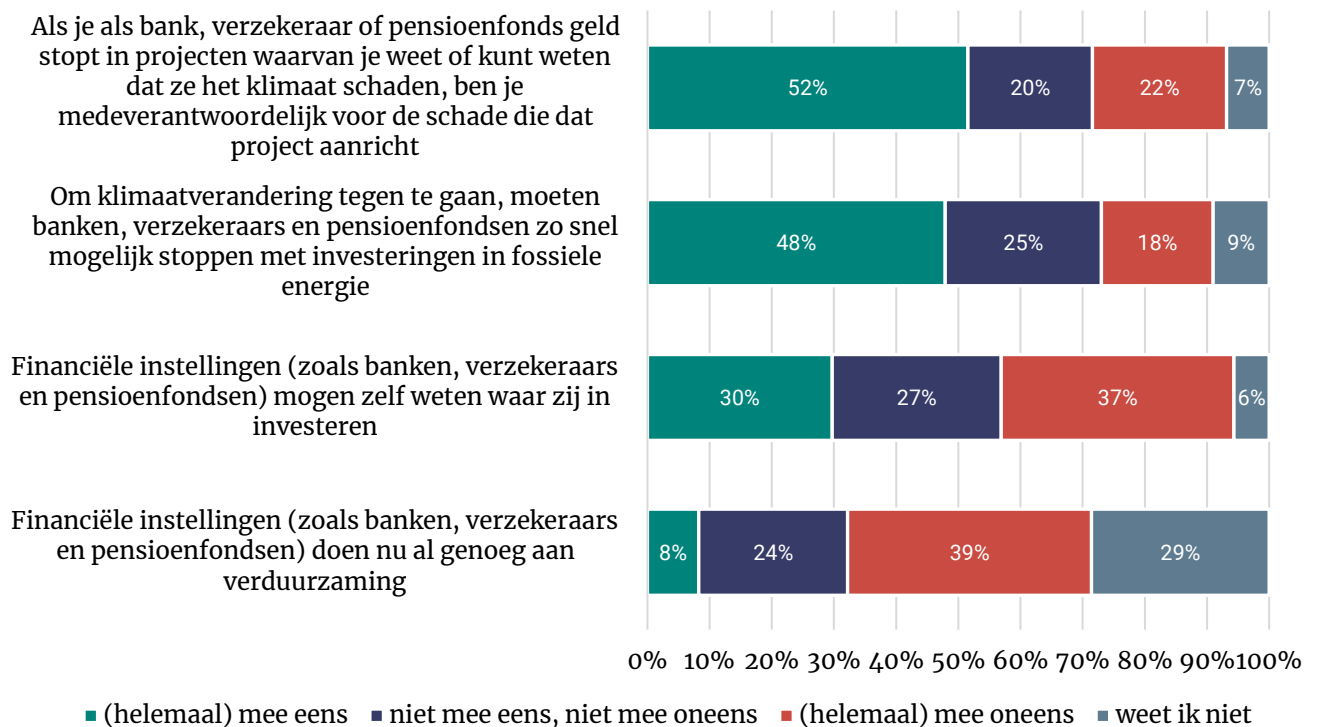
De helft (52%) van de Nederlanders vindt dat financiële instellingen die willens en wetens investeren in projecten die het klimaat schaden medeverantwoordelijk zijn voor de schade.

Bovendien vindt de helft (48%) dat financiële instellingen zo snel mogelijk moeten stoppen met investeringen in fossiele energie. Achttien procent is het hiermee oneens.

Drie op tien (30%) Nederlanders vinden juist dat financiële instellingen zoals banken, verzekeraars en pensioenfondsen zelf mogen weten waar ze in investeren. Een iets groter deel (37%) is het hiermee oneens.

Een heel klein deel (8%) vindt dat deze instellingen al genoeg doen aan verduurzaming. Vier op tien (39%) zijn het hiermee oneens, de rest heeft geen duidelijke mening.

Figuur 3.2: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

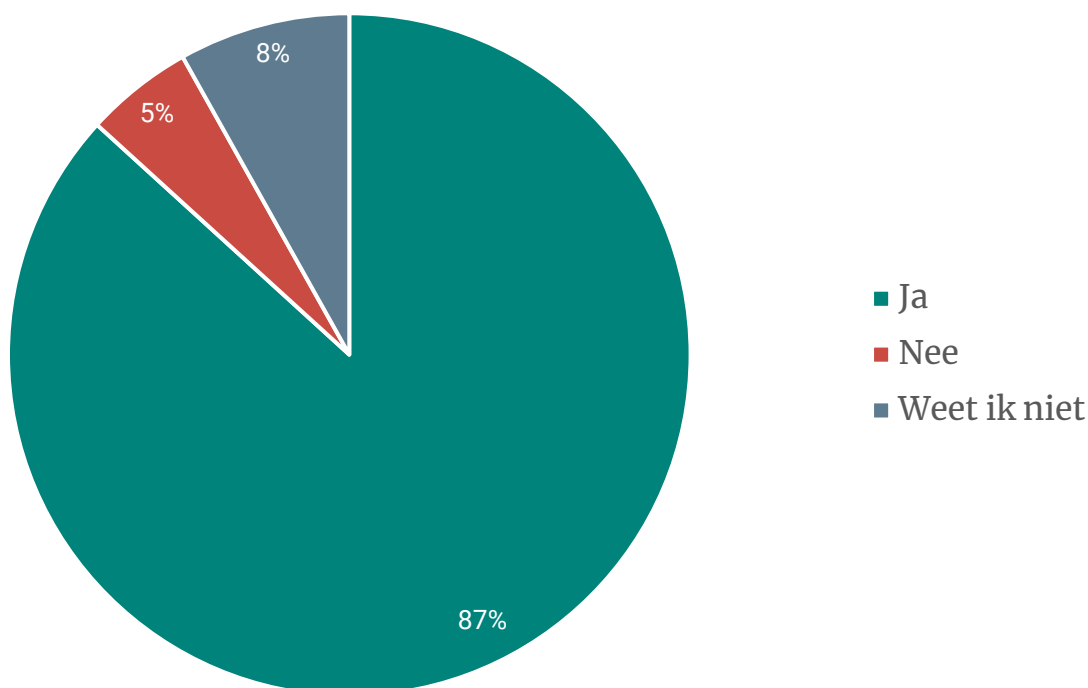

3 Houdingen t.o.v. eis Milieudefensie

3.1 Ook bedrijven moeten zich volgens ruime meerderheid aan Parijs houden

In 2015 tekenden (bijna alle) landen het akkoord van Parijs. Het doel van het akkoord is om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 graad door een eind te maken aan het gebruik van fossiele brandstoffen. Grote internationale bedrijven hoeven zich niet aan het akkoord te houden. Als we Nederlanders naar hun mening hierover vragen geeft 87 procent aan dat dit wel zou moeten. Vijf procent vindt van niet. De rest, 8 procent, heeft geen mening.

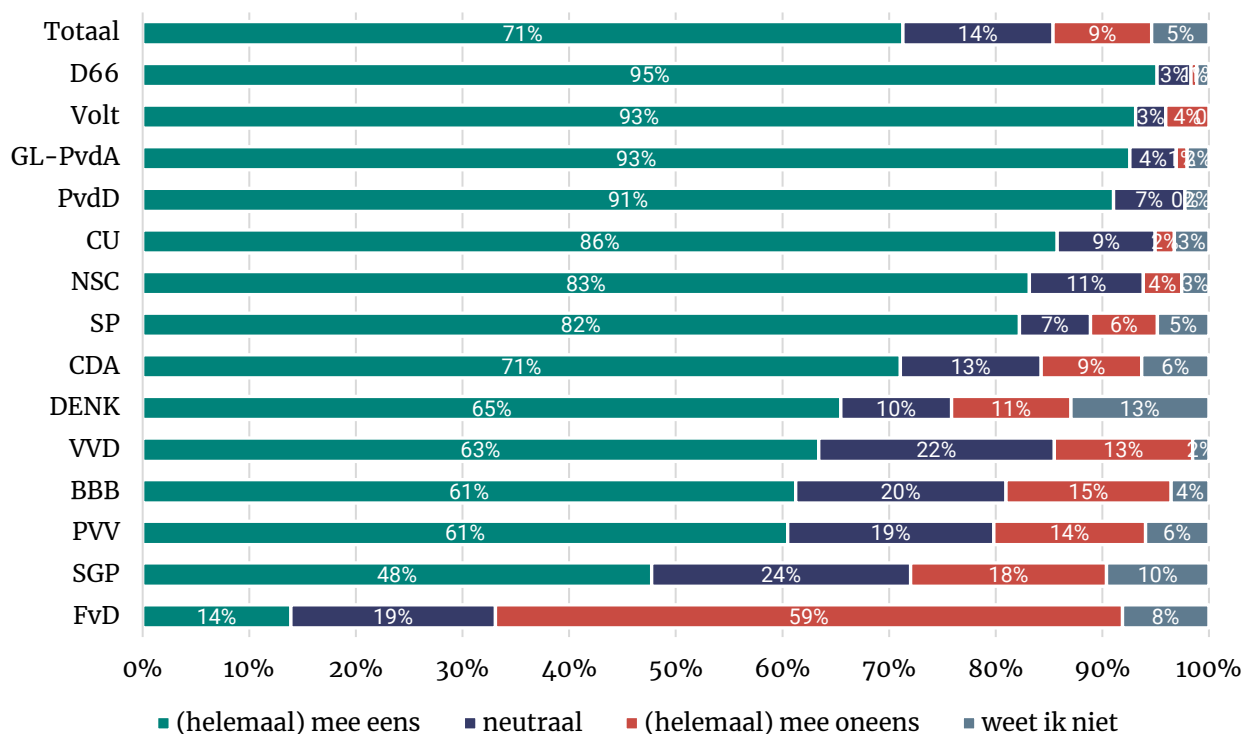
Figuur 2.1: Het klimaatakkoord van Parijs is een internationaal verdrag uit 2015 om de opwarming van de Aarde te beperken. Het is een verdrag dat door vrijwel alle landen is getekend. Wat vindt u, moeten grote (internationale) bedrijven zich ook aan deze afspraken houden?

3.2 Ook meeste PVV-kiezers vinden dat rechter bedrijven moet kunnen dwingen

Zeven op tien Nederlanders vinden in algemene zin dat rechters bedrijven moeten kunnen dwingen om te verduurzamen als zij te weinig doen om klimaatverandering tegen te gaan. Kiezers van linkse en progressieve partijen zijn in ruime meerderheid voor (evenals CU- en NSC-kiezers), maar ook kiezers van PVV (61%), BBB (61%) en VVD (63%) kunnen zich vinden in de stelling.

Figuur 2.2: Als grote bedrijven te weinig doen om klimaatverandering tegen te gaan, zouden ze via de rechter moeten worden gedwongen om te verduurzamen.

3.3 Eis Milieudefensie door ongeveer helft gesteund

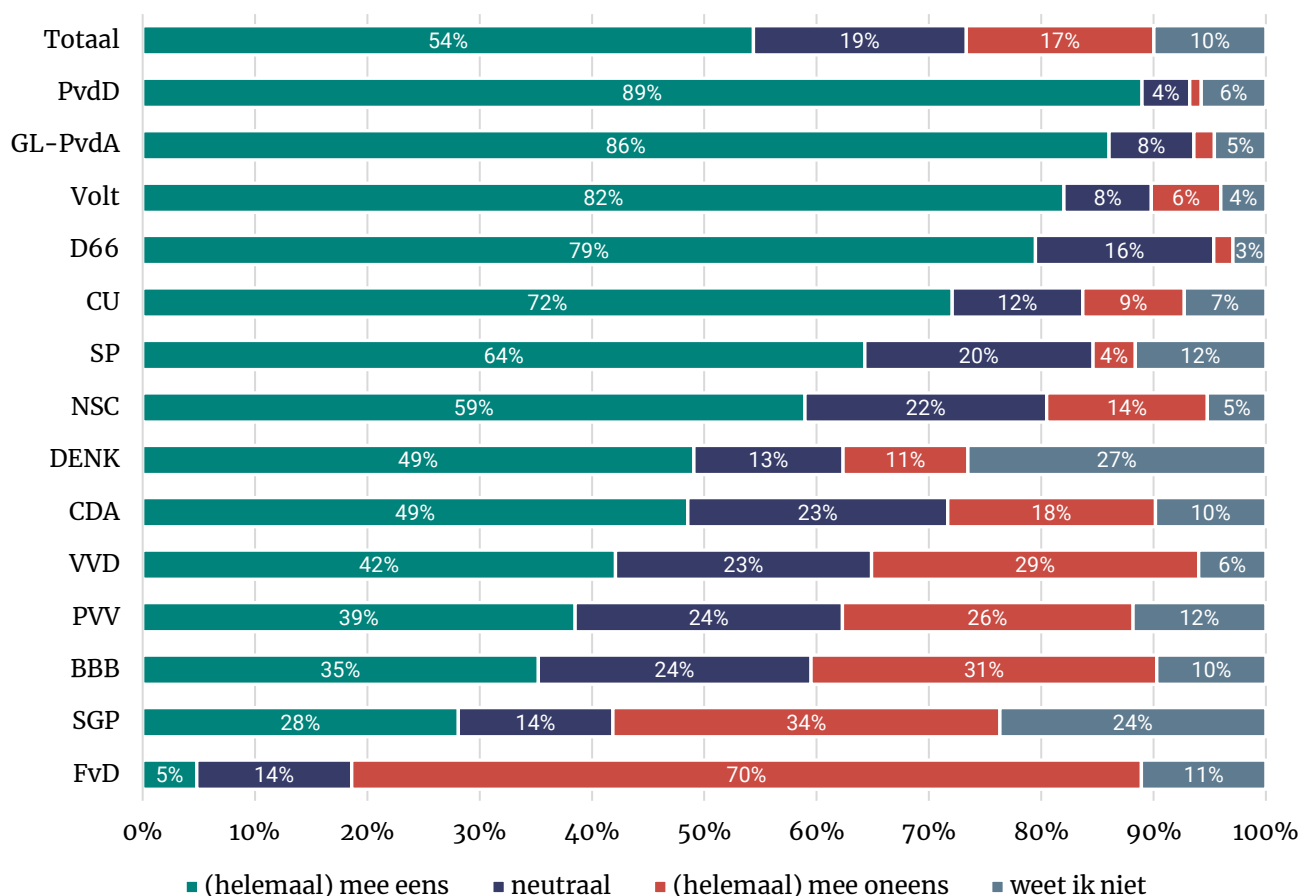
Eind november kondigde Milieudefensie aan een rechtszaak aan te zullen spannen tegen een grote financiële instelling. Milieudefensie liet nog niet weten om welke instelling het gaat.

Om de steun voor een dergelijke rechtszaak te meten legden we respondenten de volgende tekst voor:

Onlangs kondigde een Nederlandse milieuorganisatie aan een rechtszaak aan te spannen tegen een groot bedrijf uit de financiële sector. Deze milieuorganisatie spant de rechtszaak aan omdat dit bedrijf investeert in fossiele energie en daarmee een bijdrage levert aan de wereldwijde CO₂-uitstoot. De milieuorganisatie wil dat dit bedrijf zich ook houdt aan het Klimaatakkoord van Parijs. Dat betekent dat het bedrijf in 2030 minstens 55 procent minder CO₂ moet uitstoten.

Vervolgens vroegen we hen of ze het eens of oneens zijn met de eis. Een nipte meerderheid (54%) kan zich erin vinden. Zeventien procent is het oneens. Opnieuw zien we dat kiezers van linkse en progressieve partijen het vaak eens zijn met de eis. Voor kiezers van VVD (42%), PVV (39%) en BBB (35%) is een minderheid voor de eis. Alleen onder SGP- en FvD-kiezers zijn meer tegen- dan voorstanders.

Figuur 2.3: Kunt u aangeven in hoeverre u het eens of oneens bent met deze eis?

Voorstanders vinden dat ook bedrijven steentje moeten bijdragen

Aan degenen met een mening over de eis (zowel de voor- als tegenstanders dus) vroegen we om hun mening te motiveren. Voorstanders vinden het rechtvaardig dat bedrijven ook hun steentje bijdragen aan de verduurzaming. Ze zijn van mening dat de rekening nu te veel bij de burger wordt gelegd en vrezen dat er anders niets terecht komt van de aanpak van klimaatverandering. Als we écht wat willen veranderen moeten bedrijven zich aanpassen, zegt men.

“Als er niets gedaan wordt dan komen die grote bedrijven er elke keer weer met een sissertje van af.”

“Bedrijven moeten hun verantwoordelijkheid nemen voor hun effecten op het milieu. Het lijkt me beter als overheden bedrijven (en burgers) daartoe aanzet/verplicht, maar daar heb ik weinig vertrouwen in op dat vlak.”

“Iedereen moet toch zijn steentje bijdragen? Dus ook of misschien wel juist grote bedrijven. Zij kunnen grote positieve invloed hebben, laten ze dat dan ook doen.”

“Er mag best wel wat meer maatschappelijke druk op grote bedrijven worden uitgeoefend.”

“Als grote vervuiler moeten zij ook het meeste ervoor doen en niet zoals nu dat de burger de meeste lasten moet opbrengen.”

“Bedrijven dragen verantwoordelijkheid met hun investeringen in fossiele brandstoffen.”

“Goed dat ze moeten minderen. 55%?! Absurde aantallen. 40% is realistischer.”

Tegenstanders vrezen voor economische schade

Tegenstanders gebruiken verschillende argumenten om hun weerstand te motiveren. De meeste gebruiken economische argumenten. Gedwongen verduurzaming voor bedrijven zal de economie schaden en de prijs zal bovendien worden betaald door de burger middels hogere prijzen. Anderen vinden uit principiële overwegingen niet dat een rechter zich over dergelijke zaken moet uitspreken (de politiek zou in plaats daarvan met bindende wetgeving moeten komen). Ook stellen tegenstanders dat financiële instellingen niet direct verantwoordelijk zijn voor CO₂-uitstoot van de bedrijven waar zij in investeren en daarom niet veroordeeld zouden moeten worden. Ook is er een kleine groep die klimaatmaatregelen sowieso onzinnig vindt.

“Economisch gevolg mag niet uit t oog verloren worden voor mogelijke voordelen voor het milieu.”

“Kost alleen maar heel veel geld...en uiteindelijk wordt dit allemaal doorbelast aan de burgers. Leven is al duur genoeg.”

“De financiële instellingen doen niets strafbaars. Er zijn veel legale dingen slecht. Eerst verbieden dan kan je het pas aanpakken.”

“De bedrijven die de uitstoot veroorzaken moeten worden aangepakt. Als een organisatie zoals een bank deze steunt d.m.v. leningen of investeringen moeten zij hier niet op worden aangekeken.”

“De hele klimaat crisis is onzin. Waarom moet NL toch altijd voorop lopen met dit soort hele dure oplossingen. Andere veel grotere landen doen er niets aan...het heeft dus totaal geen zin om hier Nederlandse miljarden in te stoppen.”

“De macht van milieuorganisaties wordt veel te groot. Daarnaast zijn zowel bedrijven als bestuurders zich genoeg ervan bewust om deze problematiek zelf te regelen.”

4 Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdagmiddag 8 december tot maandagochtend 11 december. In totaal werkten 2.952 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. De steekproef is grotendeels getrokken in het I&O Research Panel. 102 respondenten met een niet-westerse achtergrond deden mee via Panelclix.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in november 2023. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard (CBS). Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van $n=2.000$ en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Het I&O Research Panel werkt met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2022). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties. I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede. I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252-, ISO 27001-, ISO 27701- en NEN-5710 gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.